

Officerare vid T 3 iklädda kappa m/04 samt livpäls m/05. Många varianter och kombinationer förekommer på bilden.

De svenska trängtruppernas uniformer 1885–1975

Uppsats för 40 poäng i
Etnologi
Uppsala VT 1976
Bo Sandberg
V-Dala

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sid.
Inledning	3
Vapenrockar och byxor	4
Huvudbonader	8
Vintermössor	11
Kappor	12
Pälsar	14
Lägerrockar	14
Musikens uniformer	15
Revideringar	16
Knappar	16
Trängens blå färg	18
Trängens emblem	18
Uniformen i praktiskt bruk	18
Avslutning	20
Noter	21
Källförteckning	22

INLEDNING

Få beskrivningar finns av trängtrupperna och dess uniformer. Trängen har skildrats i skrifter vid 50-årsjubiléet 1935 samt vid den stora regementsindragningen 1927. I dessa och i övriga skrifter har beklädnaden fått en ytterst summarisk beskrivning. Inte heller i den fåtaliga svenska uniformslitteraturen har trängen behandlats i någon högre grad. Denna uppsats syftar därför främst till att vara en sammanfattning och en beskrivning av de persedlar som har använts vid trängen under dess 90-åriga tillvaro.

Uniformsbeskrivningarna utgår i många fall, förutom från litteratur och reglementen, även från bevarade exemplar av olika persedlar i regementsmuseet på Norrlands trängregemente i Sollefteå. Här har endast huvudplaggen medtagits. Skjortor, strumpor och övriga underkläder samt fotbeklädnad har ej tagits med. Ej heller har stålhelmar eller annan skyddsutrustning samt mc- och liknande specialutrustning behandlats. Dessa, liksom de tidigare nämnda persedlarna, kräver en egen ingående undersökning och kan ge material till en särskild skildring. Nämnas kan, att vid regementsmuseet på T 3 finns, förutom de reglementerade stålhelmar, även dylika av helt annan modell, påminnande om vissa utländska helmar.

VAPENROCKAR OCH BYXOR

m/1885

Vid trängbataljonens uppsättning år 1885 skulle även en uniform bestämmas för det nya vapenslaget. Man införde en uniform av samma snitt som dragonernas (1).

Trängens första uniform, m/1885, var mörkblå och dubbelknäppt med ljusblå passepoiler runt alla yttersömmar, runt axelklaffarna och skörtens ficklock samt i sömmarna på ryggen och i ärmarnas bakre söm. Kragen var ljusblå och försedd med ett vitt redgarn. Ljusblå var även ärmuppslagen, men med dubbla vita knapphål. Knapparna var släta, halv-runda och försilvrade. De var placerade med åtta stycken i varje rad, jämnt fördelade över vapenrocken med den nedersta knappen i varje rad just nedanför livremmen. De översta knapparna var indragna i höjd med kragen. Axelklaffarna och knapphålen på ärmarna var försedda med varsin knapp. Skörtens ficklock, som var treuddiga, hade även en knapp i varje udd. När flera bataljoner började sättas upp, särskildes dessa genom en arabisk siffra i vitt på axelklaffarna.

Uniform m/1885, manskaps

Byxorna hade beläggningssnören av ljusblått redgarn utefter yttersömmarna. Huvudbonaden bestod av mössa eller kask med försilvrade beslag

och försilvrade pik. Kompanimärken i mössan för 1. komp: ljusblått vertikalt kors på vit botten, 2. komp: vitt vertikalt kors på ljusblå botten (2). Vid *stor* parad försågs kasken med svart tagelplym. Vid parad knäpptes en rabatt av ljusblått tyg fast på vapenrockens knappar. Den räckte till livet och täcktes där av det blågula skärpet.

Officersuniformen skilde sig från de menigas i vissa avseenden. Kartuschnörena var av ljusblått silke liksom långbyxornas beläggningsband. Knapphålen på krage och uppslag var av silvergalon. Regementsofficerna bar axeltränisar av flätad silvergalon, kompaniofficerarna tränisar av flätad ljusblått silke. Knapparna var små, kullriga och försilvrade och liknande husarernas. I samband med uppsättandet av nya bataljoner fastställdes speciella knappar för varje bataljon. Dessa bars av officerare och fanjunkare (3).

Mössan hade en kringla av silvergalon på kullen. Den var även försedd med gradbeteckningar (se sid 9). Epåletterna hade ljusblå mattor samt silvergalon kring epåletthalsen och en försilvrade plåt kring den runda delen. Gradbeteckningarna anbringades på de blå klädesmattorna.

Officerarna bar koppel av silvergalon.

Fanjunkarnas uniform skilde sig från officerarnas enbart genom att den hade släta knappar, samt saknade gradbeteckningar.

Sergeanternas axeltränisar var gjorda av ljusblått redgarn och på krage och ärmuppslag bars släta silvergaloner. Sabelkopplet var av vitt redgarn. Epåletter och skärp bars enbart av fanjunkare (4).

m/1895

År 1895 infördes en ny uniform för samtliga dragonregementen och samtidigt fick trängen en uniform av liknande typ.

Uniform m/95 var enkelknäppt och hade ljusblå krage utan knapphål. Ärmuppslagen var mörkblå liksom vapenrocken och spetsiga. De hade enbart ett knapphål, av vitt redgarn. Axelklaffar och bataljonsteckningar var desamma som på m/85. Även den nya uniformen kantades av ljusblå passepoiler runt yttersömmarna, men

här saknades dessa i rygg- och ärm-sömmarna baktill.

Skörtens ficklock var raka med passepoil och en knapp i varje ände. Dessa ficklock, som var på m/85, hade dolt ett par små fickor, var här falska. Knapparna var även här åtta jämnt fördelade, släta och runda. Bröstit var försett med ett par fickor med treuddiga ficklock (5).

Långbyxorna var av samma typ som på tidigare uniformmodell, men ridbyxor anbefalldes för all ridande personal. De tidigare skruvsportarna ersattes av spännsportar (6). Manskap bar till denna, liksom till den föregående uniformen, i tjänsten ett svart bälte med spänne i vitmetall (7).

På officers- och fanjunkaruniformen byttes axeltränisarna ut mot axelklaffar. Dessa var ljusblå och med hela översidan täckt av silversnören. De fastknäpptes på vapenrocken med en trängknapp (5). På axelklaffarna anbringades gradbeteckningarna i form av gula stjärnor (8). Knapparna hade trängkårens olika motiv och var vita. Sabeln bars i fortsättningen med livrem och bärem av ofärgat läder. Sabelkopplet behölls enbart till syrtut m/1854 (5).

Huvudbonaderna förändrades inte men kasken benämndes från 1895 hjälm (9).

Kolett m/1871

Koletten infördes vid trängen år 1900, som ett plagg för officerare och underofficerare, att användas parallellt med vapenrocken (10). Den var mörkblå med svart foder men av samma typ som vid dragonregementena (11). Tack vare sin enkla och praktiska utformning blev den snabbt populär (5). Den var kortare än vapenrock m/95 och dess knappar var av en enkel, slät typ. Den hopfästes vid livsömmen med en hyska. På axlarna bars av officerare dubbla silversnören vid kragen, fästade med en kullrig, vit knapp med trängemblemet. Underofficerare bar på axlarna bataljonens nummer i förgylld metall (5). Skörtens ficklock var treuddiga med tre knappar. En i varje udd. Kragen var slät, mörkblå med gradbeteckningarna på den främre delen i form av silverstjärnor för kompaniofficerare. Regementsofficernas krage var även kantad med silvergalon (12). Underofficerare saknade tecken på kragen. Denna hakades

samman med två hyskor. Koletten hade fickor och bröstfickor med treuddiga ficklock.

Benbeklädnaden var ridbyxor och stövlar. Byxorna hade en revär av smal silvergalon för officerare och fanjunkare (13). För sergeanter var revären av vitt redgarn (14). Ärmarna var släta utan utsmyckning och uppslag. Hjälms användes ej till koletten (13).

m/1906

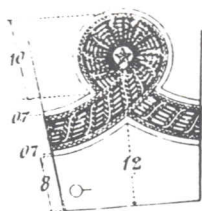
M/06 var den första fältuniformen i egentlig mening inom svenska armén. Den var mellangrå för att vara bättre kamouflerande i naturen. Idén att uniformen skulle ha en skyddande färg, började komma i Europa vid sekelskiftet (15). England införde khakiuniformen och i Tyskland infördes uniformer i "feldgrau" 1910.

Det mest typiska var hatten, vars brätten veks upp till en trekant i karolinsk stil. Denna hatt förekom första gången 1903 till en uniform för positionsartilleriet (15).

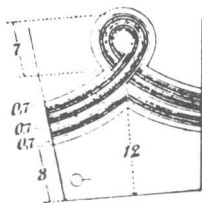
Vapenrocken var blusliknande, utan livsöm och enkelknäppt med mattförgyllda knappar (16). Den var försedd med fyra ytterfickor, samtliga placerade på framsidan, varav två bröstfickor. Ficklocken var treuddiga. Rocken hade slitsar baktill på sidorna. Ärmarna var uppslitsade i nederkanten bak och slitsen hölls ihop av en knapp. Jämsides med denna fanns ytterligare en knapp för minskning av ärmvidden. Dessa knappar och de

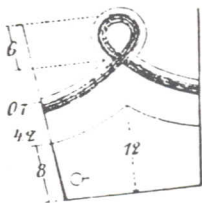
sex större knapparna på rockens framsida, var för manskap utan motiv men med en lätt reffling och bronserad.

Generalmajor.

Major.

Underlöjtnant.

Gradbeteckningarna anbringades på underärmarna och bestod för meniga enbart av en bred blå vinkel, vilken gick runt hela armen. På dessa vinklar anbringades beläggningssnören av

redgarn eller stjärnor och mattförgyllda guldgaloner av olika bredd och antal, allt efter bärarens grad. Dessa senare drogs, i likhet med flottans gradbeteckningar, ut i en uppåtgående ögla (17).

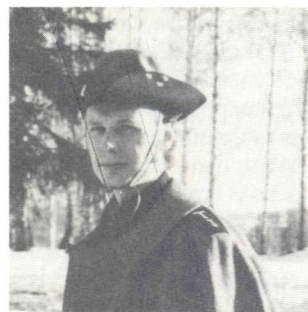
Truppslagstecknet placerades på en krönt sköld på höger överarm. Denna sköld var av blått kläde. Trängbeteckningen bestod av korslagda gevär ovanför ett vagnshjul med sex ekrar. Därunder angavs arméfördelningens nummer i romerska siffror (18). Alla dessa tecken var gula för officerare broderade i guld (19). Kragen var en dubbelvikt s. k. ståndfällkrage, och var tämligen hög i bakkanten, ungefär som kragen på uniform m/95. Den var blå och hölls samman med hyskor (20). Axelklaffar saknades.

Byxorna var grå ridbyxor i samma kulör som vapenrocken, med en bred blå revär utefter yttersömmen. Till dessa användes kängor och benläder (21).

Till parad användes av manskap ett blågult skärp, indelat i tre gula och två blå långsgående ränder (22). Officerare och fanjunkare bar paradskärp m/1829 (17).

m/1910

Vissa förändringar gjordes på modell/06 och dessa fastställdes i uniform m/1910. Truppslagsbeteckningen på armen utbyttes mot dylika, placerade på axelklaffarna. Dessa var blå på översidan och grå på undersidan (23). Trängen utmärktes genom ett T och respektive kårs nummer i arabiska siffror i vitt tyg (23).

Hatt och kårbeteckning m/1910

Den blå vinkeln på underärmarna behölls, men gradbeteckningarna flyttades upp till axlarna och bestod av axeltränisar av olika utförande. De var gjorda av silvergalon med valknut. För regementsofficerare var galonen dubbel, för kompaniofficerare

och fanjunkare enkel. Sergeanter hade trånsar av vitt redgarn. På dessa placerades ett förgyllt T och kårsiffran samt för officerare stjärnor för de olika graderna. Trånsarna var fästade på en ljusblå matta (24). De var fästade vid axeln med en knapp, för officerare mattförsilvråd. Befäl upp till distinktionskorpral hade gradbeteckningar i form av olika kantband på axelklaffen (25). Övriga knappar i vapenrocken blev nu för officerare och underofficerare bronserade (26).

Vapenrocken hade, liksom även m/06 för officerare, kraggaloner i silver samt passepoil utefter rockens framkant (27).

Byxorna var raka långbyxor, ofta upprullade längst ned. Till dessa användes kängor. Ridbyxor bars av beridna personal.

Hatten var densamma som tidigare, men med modellåret ändrat till 1910. Den genomgick vissa förändringar 1914 (se sid. 10).

m/1923

Uniform m/23 var en helt ny uniform, men den förde vidare idén om en praktisk, skyddande fältuniform. Färgen var gråbrungrön (khaki) och den var försedd med livsöm och lösa bakskört. Den var enradig med sex knappar. Dessa hade för manskap trekronorsmotiv och var bronserade. Officerare och underofficerare bar den tidigare bronsknappen med trängmotiv (28). Den nedersta knappen var placerad mittför livsömmen. I höjd med denna var även två knappar placerade i ryggen (29). Brösthickorna var påsydda till skillnad mot sidfickorna. (Dessa kunde för officerare och underofficerare även göras ytter-sydda (30). Samtliga hade raka ficklock och bröstfickorna knäpptes med en dold knapp. Ärmuppslagen var utan utsmyckning. Man gick på m/23 tillbaka till den enkla ståndkragen. Denna hölls nedtill samman av en hyska. På kragen var gradbeteckningarna anbringade. För regementsofficerare stjärnor och en silvergalon runt kragen. För kompaniofficerare enbart stjärnor. Underofficerare utmärktes genom vinklar och underbefäl genom stolpar (30). Samtliga gradbeteckningar i silver. Gradbeteckningar i mössan i utförande som på mössa m/ä. Mössan till m/23 liknade denna huvudbonad, men var i uniformens färg med kårens nummer i blå siffror (32). Det enda som utmärkte trängtrupperna var färgen på des-

sa siffror. För officerare användes i stället ett T broderat i silke (30). Axelklaffen fästes vid kragen med en knapp.

Byxorna var raka utan utsmyckning och i vapenrockens färg. Till dessa bars kängor. Även ridbyxor och benläder användes och officerare bar ridbyxor och stövlar.

För officerare infördes koppel i brunt läder efter engelsk förebild. Till parad användes fortfarande blågula skåp, för officerare i silke (33).

m/23—37

I samband med att upprustningarna av det svenska försvaret började, gjordes vissa förändringar på uniformsfronten. M/23 ändrades genom att kragen gjordes nedvikt. Hyskan på denna behölls och kragen skulle alltså även i fortsättningen bäras hopknäppt. Krag-snibbarna försågs på baksidan med slejf och knapp för att kunna knäppas samman i uppfällt läge. Gradbeteckningarna var av samma typ som till uniform m/23 och anbringades på samma sätt som på uniform m/10—23 (34). Brösthickorna fick synlig knäppning med små kronknappar. Till byxorna användes benläder. Denna uniform utlämnades på försök och endast till manskap (35).

Uniform m/23—37

Vissa uniformer m/23 syddes om till m/37 genom att en ny, nedvikt

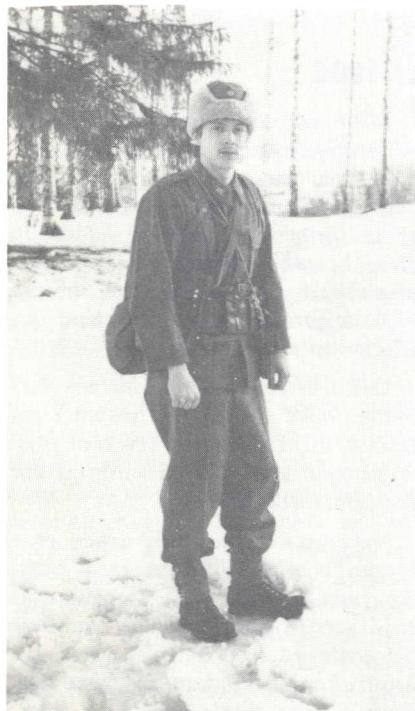
Uniform m/23, omsydd till m/23—37. Mössa m/43

krage syddes fast på vapenrocken i stället för ståndkrage. Ett sådant plagg finns i Kegeamentsmuseet på T 3. Vapenrocken har här ej försetts med knappar på bröstfickorna.

Samma år, 1937, förändrades stål-hjälmen och fick en mera konvex form (33). Stålhjälm m/37 är den som fortfarande används inom försvaret.

m/39

Detta år fastställdes en helt ny fältkostym. Denna var tillverkad i ett gråbruntgrönt tyg, var enkelknäppt utan livsöm och med nedvikt krage av kavajmodell. Den skulle emellertid i tjänsten bäras hopknäppt (36). Detta gjordes genom att slagen veks upp och knäpptes samman. Befälet skulle ha kragen sammanknäppt vid trupptjänst då manskapet bar uniformen på detta sätt (37). Knäppningen skedde med hjälp av en liten knapp, placerad under höger krag-snibb. Vapenrocken knäpptes med fyra större knappar. Brösthickorna var utvändiga med bälgar mitt på och ficklock som knäpptes med en liten knapp. Sidfickorna var invändiga och ficklocken hade dold knäppning. Denna bestod av knapp och slejf. Ficklocken var raka. Dessas överkant satt på bröstfickorna i höjd med över-

Manskapuniform m/39 med vintermössa m/43

sta knappen och på sidfickorna mittför den nedersta. Rocken hade

sprund i ryggen och skörten gick om lott. Årmarna saknade uppslag och hade endast en söm runt nederdelen. Knapparna för meniga grå, bronserade, med trekronorsmotiv (38). Två små dylika höll fast axelklaffarna i kragänden. De syddes i andra änden fast i ärmsömmen. Axelklaffen bar för meniga förbandssiffran i brons.

Både raka byxor och ridbyxor användes. Dessa var i samma tyg och av samma färg som vapenrocken. De tillslöts i nederkanten med en slits och ett snörhål genom vilket ett lädersnöre trädde. Ovanpå detta bars damasker i samma färg (38). Emblem för vapenslaget placerades på kragsnibben. Dessa emblem var gjorda i brons och bestod för trängruppen av ett vagnshjul lagt på två korslagda svärd.

Till permission användes en vapenrock av diagonaltyg med nedvikt krage. Till denna bars skjorta och slips i gråbrungrönt tyg samt långbyxor och lågskor (39). Huvudbonaden var en båtmössa (40), permissionsmössa m/39. En lägermössa hade fastställts 1937 (41), och den användes oförändrad men med nytt modellår, till den nya uniformen.

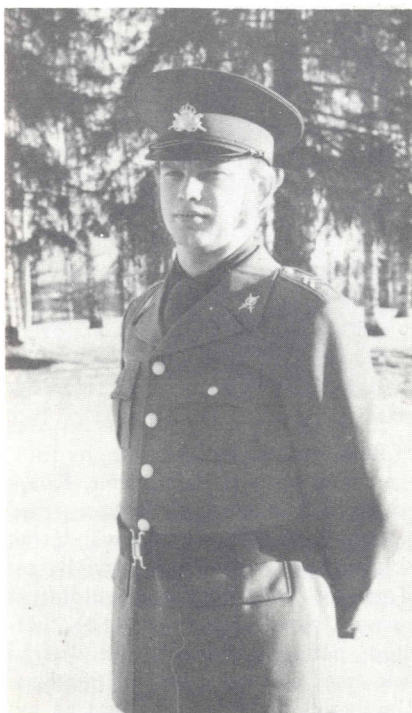
Befälsuniformerna skilde sig i vissa avseenden från de menigas. Sidfickorna var för officerare och underofficerare utvändiga. De kunde emellertid få använda uniform med invändiga fickor om de bar ett plagg som hade inköpts av kronan (42). Vapenrocken av diagonaltyg med nedvikt krage användes till daglig tjänst. Knapparna var av brons och bar trängmotiv fr. o. m. sergeants grad. Gradbeteckningarna var även de av brons och anbringades i första hand på axelklaffen. De bestod för underbefäl av stolpar, för sergenter av vinklar och för övrigt befäl av stjärnor. Kompaniofficerarnas axelklaffar kantades av en guldpassepoil. Regementsofficerarna hade tredubbla sådana. Regementsofficerare bar dessutom en bronskrona över vapenslags-tecknet på kragen (38). Gradbeteckningar fanns även på båtmössan. Befälet erhöll detta år även en skärm-mössa.

Även en sommaruniform framtogs. Den var tillverkad i ett lättare, tunnare tyg och var något ljusare grå än den vanliga vapenrocken. Kopplet hade ett något annat utförande än tidigare (43). Manskapets livrem var av brunt läder, av utförande som för officer men utan axelrem.

Till högtid använde officerare och underofficerare ett blågult paradskärp m/39 (44).

m/52

1952 års uniform tillkom för att ge armén en prydligare permissionsuniform. Den var av samma snitt som m/39 med nedfälld krage och med vapenrock och byxor i diagonaltyg. Byxorna var betydligt mörkare än rocken. Knapparna och vapenslags-blemen var för både befäl och meniga av mattförgyllt guld. En mörk gråbrun livrem av textil i samma kulör som byxorna bars till vapenrocken. Den fästes samman med ett mattförgyllt spänne. Officersuniformen saknade passepoil runt kragen. Gradbeteckningarna var mattförgyllda (45).

m/58

Uniform modell 1958 är en modifierad version av m/39. Den används som vinteruniform av samtliga vapenslag inom armén. Under slutet av 50-talet bestämdes nämligen en uniform för sommar- och en för vinterbruk (46). Den egentliga m/58 påminner om sommaruniformen men är tillverkad i samma tyg som m/39 och är alltså gråbrungrön till färgen. Den knäpps ända upp i halsen med fem grå kronkrappar. De är fördelade med den översta knappen placerad uppe mellan kragknibbarna och den näst nedersta knappen strax ne-

danför bältet. Brösfickor saknas och sidfickorna är sneda med ficklock som smalnar av något i bredd mot ändarna. Ficklocken knäpps med en synlig, stor kronknapp. På bakkdelen av skörten finns även två stora fickor med avsmalnande ficklock. Axelklaffar saknas. Vapenslagsbeteckningen finns invävd på ett band, vilket är fastsytt på främre delen av kragen. Bandet är spetsigt i övre änden och mörkgrönt med ljusgröna bårder utefter långsidorna. Vapenslagsbeteckningen är i guldgult. Samma trängbeteckning som på m/39. På tidiga m/58:or syddes metallbeteckningen m/39 fast på bandet, som då ej hade några invädda tecken. Till vapenrocken bärs det mörkgrå vävda bälte, som användes till uniform m/52, men med gråmålade hakar.

Byxorna spänns runt kängskaften med rem. De hakas även fast i kängorna med hakar, som är fästade vid byxbenet, en fram och en bak. Förutom de två vanliga sneda byxfickorna utan ficklock, finns på utsidan av benet, strax ovanför knäet, två stora fickor påsydda utanpå byxan. De har ficklock, smalare mot kanterna och knäpps med en dold knapp och slejf.

Som huvudbonad bärs fältmössa med skärm, av sommar- eller vintermodell. Hjälmens är av modell 37. Halsduken är grön eller grå.

Officersuniformen är av samma modell som för de meniga. Gradbeteckningarna anbringas, i stället för vapenslagsbeteckning, på ett klädesband på vänster kragknibb. Även på mössan särskiljes de olika befälskategorierna genom olika klädesband.

m/59

Den nya fältuniformen för sommarbruk fick modellåret 1959. Detta är en helt ny uniform, framtagen delvis efter utländska erfarenheter (47). Den är tillverkad i olivgrönt bomullstyg med midjelångt foder i vapenrocken. Denna knäpps på de nyare modellerna med fyra stora kronknappar samt vid kragen en hyska med "civil" knapp, dold under höger kragknibb. Äldre modeller knäpps ända upp med fem kronknappar. Nedanför den nedersta kronknappen finns i höger rockskört två knapphål, som motsvaras på vänster sida av två knappar, fastsydda på skörtets insida. Här finns även knappar för grenskyddet, vilket är fastsytt baktill på skörtets insida. Fickorna är samtliga placerade på skörtet. Två sidfickor,

snedad med spetsiga ficklock men med dold knäppning, bestående av knapp och slejf. Sidfickorna är sydda inuti skörten och bakfickorna utanpå. Kragan är enkel, nedvikt med vapenslagsbeteckningar på påsydda band på kragensribbarna. Vapenslags- och gradbeteckningarna är av samma typ och utförande som på uniform m/58. Vapenrocken saknar ärmuppslag.

Byxorna spänns, liksom byxa m/58, fast runt kängskaften med remmar och fästes med hakar. De vanliga byxfickorna har nästan lodräta öppningar, vilka täckes av spetsiga ficklock med runda hörn. De knäppes med små kronknappar. Förutom dessa fickor finns en bakficka, vilken knäppes med knapp och slejf samt två stora fickor, påsydda på utsidan av byxbenen, ovan knäet. Även dessa täckes av spetsiga ficklock, här med dold knäppning medelst knapp och slejf. På äldre modeller skedde knäppningen med en synlig, liten kronknapp. Knäna har på senare modeller en förstärkningslapp påsydd.

När ej stridssele används, bäres till uniformen den mörkgrå, stickade livrem, som infördes till uniform m/52. Spännat är här lackerat. På både m/58 och m/59 skall namnbricka fästas ovanför översta kronknappen. Även till denna uniform bäres halsduk av bomull eller stickat ylle, grön respektive grå.

Till denna uniform kan även långbyxor m/59 eller m/40—59 användas till därför lämplig tjänst. De senare nämnda byxorna är en omfärgad version av överdragsbyxor m/40 (48).

Huvudbonaderna är desamma som till m/58. Befälens uniform skiljer sig ej heller här, fränsett gradbeteckningarna, från de menigas uniformer.

Istället för livrem m/52 användes i öland, oftast av befäl, livremmen till stridssele m/55. (49).

m/60

I och med att speciella uniformer togs fram för fältmässigt bruk, kunde en uniform komponeras enbart med krav på att vara lämplig till permission och att någorlunda följa de civila modekraven. Denna uniform syddes i ett mörkt, gråblått tyg av lätt och smidig typ. Vapenrocken är av kavajtyp med nedvikt krage och slag. Den knäppes med fem knappar, varav den översta är placerad några centimeter ovanför ärmhålslinjen.

Knapparna är försilvrade och bär för värnpliktiga trekronorsmotivet. De två bröstfickorna har sin överkant i höjd med översta knappen. De är täckta av treuddiga ficklock. Lock av samma typ har de stora sidfickorna. Dessa är, liksom bröstfickorna, påsydda utanpå vapenrocken. Locken på bröstfickorna knäppes med dold knapp och sölja. Sidfickorna är placerade med sin översta del i höjd med midjesömmen. Ända upp till denna söm går ett sprund i ryggen. Skörten går här om lott cirka en decimeter. Ärmarna saknar uppslag eller söm som markerar sådant. Axelklaffarna är spetsiga i kragänden och knäppes med en liten kronknapp i silver. Regimentena åtskiljes genom en arabisk siffra i vitmetall, placerad på axelklaffens nederdel. Trängemblemet består av i silver ett hjul ovanpå två korslagda svärd, fastsatta på en mellanblå matta fastsydd på kragens nederdel. Mattan är spetsig i överkanten.

Byxorna har samma färg som vapenrocken. De är raka och av civil typ. Svarta lågskor och gråblå strumpor bäres därtill. Skjorta, ljus gråblå med flätad slips i mörkare gråblått, användes. Skjortan har bröstfickor samt axelklaffar med trängementets nummer av samma typ som beteckningen på vapenrocken. Till stor högtidsdräkt användes vit skjorta och svart slips. Huvudbonaden består för meniga av båtmössa.

Befälsuniformen är av samma snitt, men med vissa skiljaktigheter. Knapparna är mindre, kullrigare med trängemotivet. Till högtid användes vit skjorta och svart slips samt livrem i guld och blått silke med guldfärgat spänne, paradskärp m/60 (50). Förutom båtmössa bäres av befäl från och med furir även skärmmössa. Gradbeteckningarna anbringas på axelklaffarna och är liksom knappar och förbandsnummer av vit metall. De består av stolpar, knappar med stjärnmotiv samt stjärnor. Från majors grad tillkommer en krona i samma material och färg.

Vid högvaktstjänst, honnörsvakt och dylikt användes m/60 med vita vantar och damasker samt vit livrem och hjälm. Hjälmen har samma form som hjälm m/37 men är tillverkad i ett lättare material. Livremmen har mattförgyllt spänne som livrem m/52 (51).

m/68

Denna uniform framtoogs för be-

fäl fr. o. m. furirs grad för att kunna användas både i och utom tjänsten. M/60 får ej användas vid ren trupptjänst och m/59 kan endast brukas i begränsad omfattning utom denna (52). Den nya uniformen har därför på sätt och vis blivit en kombination av dessa båda. Den är enklare än m/60 men har lånat flera detaljer från denna.

Uniformen består av jacka, byxor och skärmmössa i grönt. Jackan påminner om den gamla koletten. Den slutar liksom denna i höfthöjd och har dold knäppning. Knäppningen består av fem jämnt fördelade knappar samt längst ned en hyska. Bredvid hyskan finns ytterligare en knapp vilken knäppes åt motsatt håll mot de övriga. Knappen och hyskan är placerade på det band som avslutar jackan i nederkanten. De två utanpåliggande bröstfickorna har treuddigt fasonerade ficklock. Krage och slag påminner om de på m/60, men slagens uddar är här trubbigare, närmast rätvinkliga. Axelklaffarna knäppes med en liten vitmetallknapp, försedd med trängemotivet. Ärmarna saknar uppslag. Gradbeteckningar och vapenslagstecken överensstämmer helt med uniform modell/60. Byxorna är raka utan utsmyckning. Bruna eller svarta skor bärs (53). En grön skjorta och ljusgrön flätad slips hör till uniformen (54).

Till skidåkning kan byxor med hällor användas (52).

HUVUDBONADER

Kask/Hjälm m/85

Kask användes vid trängen till stor och liten paraddräkt. Den försågs vid stor parad med en svart tagelplym, som skruvades fast på pikens, vilken var löstagbar, plats. Denna var fastskruvad på en underdel, fastsatt med fyra nitar ovanpå kasken. Genom att vrida på underdelen, kunde några små lufthål, med förbindelse ned i kasken, öppnas eller tillslutas. Denna underdel var ovan fastsättningen försedd med en ring av små nitliknande upphöjningar. Kasken var tillverkad i lackerat läder och hade rundad skärm, kantad med ett band av vitmetall. Den var baktill försedd med ett nackskydd, mera kantigt men med rundade hörn, som gick ned något djupare än skärmen. Från pikens fastsättningsring, gick ett metallband mitt bak ända ned till nackskyddets nederdel, veks runt

kanten och nitades fast på insidan. Hakremmen av läder pryddes av metallfjäder och kunde spännas runt hakan med ett spänne. När remmen ej användes, krokades den ihop med en låsordning på de yttersta fjäl- len på varje sida och placerades ovan- på skärmen. Remmens fästpunkter var täckta av en platta, smyckad med ring- ar. Under höger fästpunkt placera- des en gul nationalitetskokard. Kas- kens framsida pryddes av en vapen- plåt med fanor och lejon, samt var försedd med riksvapnet (tre kronor på en krönt sköld). Denna sköld och samtliga andra metallbeslag, var för- silvrade (55).

För officerare och fanjunkare var riksvapnet i blå emalj samt höger hakremsfäste, försett med en gul si- denkokard.

Från 1895 ändrades huvudbona- dens namn till hjälm (56).

Uniform m/95, kallad m/ä, med hjälm och plym, användes långt in på 1900-talet som paraddräkt. 1931 avskaffades emellertid hjälmen och plymen (57).

Mössa m/65—99

Detta är egentligen en lägermö- sa. Den är tillverkad av mörkblått kläde i samma kulör som vapenroc- ken. Den är något oval med platt översida. Höjden kan variera, mer är ofta i framkanten lite drygt er, decimeter. Mössans bakkant är högre än framkanten och "utsvägd". Fram- kanten är "konkav". Den är försedd med en svartlackerad skärm av läder samt en hakrem av läder som bäres ovanpå skärmen, hopfäst med ett spänne och en sölja. Remmen är fast- satt på mössans sidor med, för man- skap och sergeanter, en liten kullrig knapp.

Mössans utförande överensstämmer helt för meniga och underbefäl. Des- sa har runt mössans nederkant ett dubbelt beläggningssnöre av vitt red- garn. Detta är på baksidan uppdraget i en liten ögla. Framtill är mössan för manskap försedd med en liten kullrig knapp, placerad nedtill samt högre upp, under mössans kant, ett kompanimärke. Knappen och märket sammanbinds genom ett dubbelt vitt redgarnssnöre.

Kompanimärkena har förändrats vid olika tillfällen. Vid trängbataljo- nens uppsättande 1885, bestod kom- panimärket för 1. komp av ett ljus- blått vertikalt kors på vit botten samt för 2. komp ett vitt vertikalt kors på

ljusblå botten (58). Dessa märken förändrades 1899 och skulle därefter bestå av, för trängkompanier, helt vita märken samt för sjukvårdskom- panier ett rött kors på vit botten (59). En ny ändring skedde 1901. Då infördes mellanblå kompanifärg för samtliga kompanier. Dessa särskil- des genom en siffra i vitmetall, pla- cerad på märket (60).

Mössa m/65—99 buren till uniform m/ä -29 för kapten

Officerare och underofficerare bar på kompanimärkets plats en gul ko- kard samt istället för kulknappen en större, trekronorsknapp. Denna hade, för officerare och fanjunkare, blå emalj samt förgyllda kronor och kant. Underofficersknappen var försilvrad.

Mössan var även försedd med grad- beteckningar, för officerare och fan- junkare av silvergalon, för sergean- ter av vita redgarnssnören (61). Ser- geants gradbeteckning bestod av ett vertikalt snöre på mössans sidor, bör- jande vid överkanten och sträckande sig över tre fjärdedelar av mössans höjd. Officerare och fanjunkare hade bak, fram samt på mössans sidor, dubbla stolpar av galon. Dessa sluta- de nere vid själva gradbetecknings- galonerna, som sträckte sig runt mös- san i höjd med trekronorsknappen framtill. Beteckningarna bestod av olika kombinationer av smala och breda galoner. För dessa befälsgrader fästes hakremmen med en liten knapp

med trängmotivet. Knapparna var för- silvrade och manskapets dylika av vit- metall. Mössans ovansida var tidigare försedd med "kringlor" och utsmyck- ningar i silvergalon för officerare och fanjunkare. Dessa galoner avskaffa- des 1899 (59).

Hatt m/06

Denna huvudbonad framtogs till försöksuniformen som antogs vid Po- sitionsartilleriregementet 1903. Den genomgick, liksom hela uniformen, vissa förändringar innan den inför- des för hela armén 1906 (62). Hat- ten gick i nationell, karolinsk stil med tresidigt uppvikta brätten. Den hade en rund, mjuk kulle samt cirka nio centimeter breda brätten. Dessa var mellanblå på undersidan. För övrigt var hatten grå. Materialet var filt. Kullen var på sidorna samt baktill försedd med små metalltrådar, som motsvarades av hakar fastsydda på brättets översida för uppfästning av brättena. Därigenom fick hatten en trekantig form. Snett bakåt på kul- lens sidor fanns på varje sida ett med en metallring förstärkt lufthål. Hatten var försedd med en hakrem av ofä- rgat läder, samt inuti kullen en klä- deslapp som höll fast remmen då den inte användes. På kullens vän- stra sida fanns en fastsättningsanord- ning för ståndaren. Denna var cirka 13 centimeter hög med blå under- och gul överdel. Den smalnade av mot nederdelen. För manskap var hela ståndaren av ullgarn, för office- rare och fanjunkare enbart den blå delen. Överdelen var tillverkad av breda guldtrådar, s. k. gulddragarar- bete. Officershattens brätte kantades av en mattförgylld galon och hade på den vänstra uppvikta sidan en gul sidenkokard med fyra centimeters dia- meter. Ovanför denna placerades tre förgyllda kronor, två över och en un- der. Fanjunkarhatten överensstämde med den ovan beskrivna men sak- nade kantgalon (63). För meniga byt- tes kokarden ut mot mattförgyllda kompanisiffror i metall (64).

Runt om kullens nedre del fanns en snodd av flätat silke som på vän- stra sidan bildade en dubbel ögla (65).

Hatt m/10

År 1910 gjordes några mindre för- ändringar på hatt m/06. Manskaps- hatten behölls oförändrad men med ändrat modellår (66). Fanjunkare och sergeanter fick i stället för kom- paninumner på hattens vänstra sida

en kokard av samma modell som tidigare bars av officerare. Dessa fick vid trängen hädanefter en mattförsilvrad galon på brättet (67).

Hatt m/10—14

Hatten försågs 1914 med gradbeteckningar för officerare och underofficerare. Manskapets hatt förändrades ej. Gradbeteckningarna anbringades på hattens uppvikta brätten på både höger och vänster sida. De bestod av en vinkel med spetsen nedåt. Vinkeln, som sträckte sig över brättets hela bredd, bestod av olika kombinationer av galoner. Galonerna monterades för officerare efter samma system som på mössam/ 65—99. För fanjunkare och sergeanter var beläggningssnörena av samma typ som till gradbeteckning på respektive uniform m/06. På platsen för de tidigare kronorna anbringades en gul kokard och på gradbeteckningsvinkelns spets en kronknapp. Dessa placerades enbart på det vänstra uppslaget. Kokarden och knappen var av samma typ som på mössa m/65—99. Gradbeteckningen var för trängen i silvergalon (68).

Mössa m/23

Denna mössa påminner om mössa m/65—99 men är tillverkad i gråbrungrönt kommisskläde i samma kulör som vapenrock m/23. Den är till skillnad från mössa m/ä ungefär lika hög i både fram- och bakkant samt saknar styvnad och är mjukare än denna. Skärmen är för manskap av svart, olackerat läder och ovanför denna spänns mössremmen av svart läder med matt bronsspänne. Remmen fästes vid skärmens ändar med mössremknappar m/23. Dessa är små, tunna, platta med reffling och trekronsmotiv. Mössans framsida förses med en kronknapp av större typ, med den vanliga konvexa formen, samt över denna ett kompanimärke, för trängen mellanblått med siffror. Knapparna är grå, av brons (69).

Underofficerare bar framtill på mössan en försilvrad kronknapp. På mössans sidor samt fram- och baktill anbringades stolpar av silvergalon. För sergeanter enkla stolpar och för fanjunkare dubbla. Mössan var för officerare försedd med en blå-emaljerad knapp med förgyllda kronor och kant. Gradbeteckningarna, för hela armén av silvergalon, anbringades på samma sätt som på mössa m/ä. Fanjunkare och officerare bar trängens knapp av den mindre stor-

leken av matt brons som mössremknapp (70).

Lägermössa m/37

Denna mössa kunde förutom till uniform m/23—37 även användas till uniform m/10 av manskap samt till uniform m/23 av både befäl och manskap vid viss tjänst (71). Den tillverkades av gråbrungrönt ylletyg och var av s. k. båtmössetyp. Den hade uppslag på sidorna, vilka kunde vikas ned som skydd för öron och nacke. På mössan fästes framtill, för manskap, ett kompanimärke i mellanblått med kompaninumner. Officerare och underofficerare bar i dess ställe en gul kokard av samma typ som på mössa m/ä (72). För trängtrupperna var kompanimärket oförändrat (73).

Fältmössa m/39

Permissionsmössa m/39

Detta är lägermössa m/37, för manskap helt oförändrad (74). Kompanimärkena för trängens specialkompanier skulle ha ljusblå färg (75). Gradbeteckningar till mössan för officerare och underofficerare fastställdes först 1940. De skulle införas under augusti—september detta år (76). Officersmössorna skulle runt uppslaget förses med en passepoil i bronsfärg. Samtliga gradbeteckningar anbringades på en ellipsformad sköld i mössans färg och material. Den placerades framtill på mössan strax ovanför uppslagets kant. Själva gradbeteckningarna bestod för officerare och underofficerare av nedåtriktade vinklar bestående av galoner i bronsfärg. Ovanför vinklarna anbringades en gul kokard på underlaget (77). Kokarden m/39 gjord i metall (78). 1942 infördes ett nytt nationalitetsmärke, m/41, för armén. Det var av metall och bestod av en blå ring på gul botten. Officerare och underofficerare kunde bära märken med emalj. ¶ och med införandet av detta nya märke slopades kokarden och kompanimärket (79). 1941 bestämdes en permissionsuniform m/39 i tunnare, diagonaltyg. Till denna hörde också en båtmössa. Denna var något högre än fältsmössan och hade folder (80). Nationalitetsmärket skulle placeras något högre på den nya mössan (81).

Skärmmössa m/39

Skärmmössan var avsedd för befäl från furirs grad. Den tillverkades i

gråbrungrönt ylletyg och hade svart-lackerad skärm. Kullen hade betydligt större diameter än stommen. Den var framtill cirka fem centimeter hög och sträckte sig lika långt fram som skärmen. Kullen var baktill lägre men med ungefär samma överhäng. Den spändes ut med en stålring, placerad runt dess kant. Framtill på mössan placerades på stommen ett mössmärke av brons. Det var krönt och försett med en kronknapp. Denna var för officerare blåemaljerad med förgyllda kronor och kant. Furirer bar istället för mössmärket en kronknapp av brons. Mössremmen var för dessa av svartlackerat läder och fasthölls av ett par små kronknappar m/39 av brons. För officerare och underofficerare användes istället för mössrem flätade tränisar. Regements- och kompaniofficerare bar breda respektive smala bronstränisar och underofficerare tränis i svart silke. Alla dessa hade bronsknapp m/ä av trängens mindre typ för tränisens fastsättning. Överst fram under kullens kant placerades för furirer ett kompanimärke, för trängen mellanblått, utan siffror eller beteckningar. Officerare och underofficerare hade i dess ställe en gul kokard m/39, under 1942 utbytt mot det blå-gula emaljerade nationalitetsmärket m/41 (79). Officerare och fanjunkare hade en passepoil av bronsgalon runt kullens övre kant. Överstar hade mössskärmen försedd med en metallkant av brons (82). Mössan kunde förses med ett gråbrungrönt överdrag, regnskydd.

Skärmmössa m/52

Detta var samma mössa som m/39, men med vissa detaljförändringar. Passepoilen och nationalitetsbeteckningen borttogs helt och mössmärket, mössremmen och dess knappar, byttes ut mot dylika m/52. Runt stommen anbringades ett mössband. Metallfärgen blev mattförgylld istället för bronserat. Mössmärkena bestod av en kronknapp på två korslagda svärd samt för officerare och underofficerare en lagerkrans runt knappen. Knappen hade för officerare blå emalj, för underofficerare vit. Underbefälknappen var av gul metall (83).

Sommarmössa m/52

Denna mössa var mycket enkelt utformad. Den fick användas under maj—september istället för fältsmössa m/39, men fick ej bäras på fritid utanför kasernområdet. Mössan

tillverkades av gråbrungrön twills och saknade foder. På båda sidor av kullen fanns i överkanten ett par ventilationshål med grålackerade metallförstärkningar. Skärmen var styv och av samma material och färg som mössan i övrigt. Den var tämligen lång och sträckte sig bakåt ända till kullens mitt. Mössan i övrigt var mjuk. Inga märken eller gradbeteckningar anbringades på den. Befäl bar mössan när den användes av truppen (84).

Fältmössa m/59

Detta är en mjuk mössa med mjuk skärm. Den tillverkas i olivgrönt bomullstyg. Skärmen är lång — på nyare exemplar längre än på äldre mössor — den är rundad och täcks av parallella sömmar. Framtill finns ett pannskydd, vilket vikts in i mössan. Den är även försedd med uppslag, vilka tjänstgör som nack- och öronskydd vid nedvikning. Mössan saknar tecken och gradbeteckningar för meniga och korpraler. Från furirs grad anbringas framtill på kullen ett klädesband med en broderad agraff. Kokard och stolpar är av guldråd med kronknapp, för officerare i blått, för underofficerare i vitt samt för underbefäl i gult (85).

Båtmössa m/60

Båtmössan är stålgrå med uppslag, vilka går om lott framtill. De kantas av en gråblå passepoil. Uppslagen är fasta och kan ej vikas ned. Mössan förses för värnpliktiga med ett blågult nationalitetsmärke m/41 samt nedanför detta ett kompanimärke m/51. Detta är för trängen av lackerad metall i mellanblått med siffra i guld. Vid repetitionsutbildning bäres istället för kompanimärke en medelstor kronknapp i silverfärg. Befäl f.o.m. furir bär agraff av metall. Denna har för samtliga kokard och stolpar i guld. Officerare har blåmaljerad knapp med förgyllda kronor och kant, underofficerare vit knapp samt underbefäl förgylld knapp (86).

Skärmmössa m/60

Tyg och färg är desamma som till båtmössa m/60. Kullens diameter är mindre än till skärmmössa m/52. Kullen spänns ut med hjälp av en tråd. Denna tråd måste enligt reglementet sitta kvar i mössan, men den tas i praktiken bort i de flesta fall. Detta medför att kullen erhåller en

mjukare form. Mösstommen har ett mörkt stålgrått band. Skärmen är svartlackerad. Ovanför denna placeras en flätad mössrem, av silvertråd för officerare och underofficerare vid trängen samt av svart silke för underbefäl. Mössan får användas av befäl från och med furirs grad. Remmen fästes strax bakom skärmen med ett par försilvrade knappar av trängens m/ä, mindre. Mössan är försedd med mössmärke som placeras framtill på stommen. Märket är desamma som mössmärket till skärmmössa m/52 men är försilvrat för trängstruperna. Kronknappen i märket har samma utförande som tidigare. Skärmen förses för överste vid trängen med broderad lagerkrans i silverfärg (87).

Skärmmössa m/68

Den är av samma modell och utförande som skärmmössa m/60 men med vissa förändringar. Färgen är grön och stommens band är mörkgrönt. Den har mjukare stomme än m/60 och mössmärket placeras något högre upp. Det anbringas med knappen i märket mittför stommens överkant (88).

VINTERMÖSSOR

Vintermössa m/43

Först 1943 fick pälsmössa m/09 en efterföljare. Detta var en mjuk båtmössa av liknande typ som fält- och permissionsmössa m/39. Den var tillverkad av gråbrungrönt ylletyg med fodrad och vadderad insida. Mössan hade uppslag klädda med grått skinn. Dessa kunde fällas ned om nacke och öron. Dessutom fanns särskilda öronskydd och en tygskärm som kunde vikas fram. Gradbeteckningarna var desamma som på fältmössa m/39. Passepoilen runt uppslaget saknades givetvis på denna modell. Uppslagen fick även kläs med vitt pälskinn från äldre pälsmössor då reparationer gjordes (89).

Vintermössa m/50

Mössan var halvstyv och tillverkad i gråbrungrönt ylletyg. Den var oval och ganska hög och påminner om mössa m/ä och m/23. Kullen var två centimeter högre i framkanten och med något mindre bredd i stommen än vid nederdelen. Den lutade även inåt baktill. Den var inuti försedd med öron-, nack- och pannskydd som

kunde fällas ned vid behov. På vardera sidan fanns, något framför mitten, ett lufthål vid mössans överdel. I ett likadant, med metallring förstärkt hål framtill, monterades nationalitetsmärket. Detta placerades 7,5 centimeter över skärmen. Även denna var av halvstyvt material i samma färg som mösskullen. Skärmen var tämligen rektangulär med rundade hörn. Den sköt ut cirka sju centimeter och var nästan i linje med kullens nederkant samt lätt kuperad.

Mössan var försedd med en tvådelad rem vars parter fästes ihop något framför skärmens kanter. Knäppning med tryckknappar fästade på två grålackerade spännen på den vänstra remhalvan. Mössremdelarnas andra ändar var monterade på varje sida, en bit bakom skärmen, med grå kronknappar av mindre modell för manskap och underbefäl. Officerare använde knapp m/ä, mindre, i samma färg. Gradbeteckningar anbringades på en oval sköld enligt bestämmelserna för fältmössa m/39. Vid kyla kunde mössan förses med ett överdrag. Detta tillverkades av gråbrungrön smärting med yllefoder, och vadderades i kullen. Formen överensstämde med utseendet på mössans kulle. Överdraget hade uppslag fodrade med grått pälskinn. Uppslagen kunde i nedfällt läge fästas samman med en hakrem, fästad på vänster sida. Knäppning med en tryckknapp, anbringad på ett spänne på remmen. Remmen hölls, när den ej användes, fast av en slejf på uppslagets insida. Uppslagen hölls i uppfällt läge på plats av tryckknappar. En på varje sida. Överdraget var framtill försatt med ett ovalt hål, som lät mössans beteckningar synas (90).

Pälsmössa m/59

Mössan är ingen egentlig pälsmössa, utan en fodrad version av fältmössa m/59. Den är liksom denna tillverkad i olivgrönt bomullstyg. Pannskyddet fram är, liksom öron- och nackskyddet, pälsbeklätt. Öronskydden är större än på fältmössan och läggs omlott och fästs samman ovanpå mösskullen, då den ej används. Detta sker på äldre mössor med en tryckknapp, fastsatt på ett spänne på en slejf anbringad på ena skyddet. Mössor av senare tillverkning fästs samman med s. k. kardborreband. Äldre mössor har även en spännanordning i nacken. Mössan inuti försedd med foder (91). Den förses med gradbeteckningar efter samma system som fältmössan (92).

Vintermössa m/60 (båtmössa)

Som vintermössa till uniform m/60 infördes till att börja med en vanlig båtmössa m/60 försedd med vaddstickat foder och infällbara öronskydd (93). Denna mössa lämnades enbart ut till befäl. Den ersattes under 1960-talet av en skärmmössa (94).

Vintermössa m/50—60 (skärmmössa)

Denna mössa infördes under 1960-talets förra hälft som ersättning för den fodrade båtmössan. Denna mössa tilldelades både manskap och befäl. Den är av samma utförande som vintermössa m/50. Färgen är emellertid stålgrå med försilvrade knappar till mössremmen samt spännen i ljus metall. De två ventilationshålen har på denna mössa flyttats bakåt. Något löst överdrag finns ej till den nya versionen. Framtill placeras för värnpliktiga överst ett blågult nationalitetsmärke samt under detta ett kompanimärke i blått med siffror i guld.

Pälsmössa m/85

Denna pälsmössa skulle efter generalorder 1896 kunna användas av hela armén. Den fick brukas till liten paraddräkt, vid vakttjänst samt vid daglig tjänst (95). Den tillverkades i svart skinn (96). Mössan var baktill försedd med en spännrem i mörkbrunt läder och hade fram, för manskap, en agraff av vitt redgarn. I dennas överände placerades kompanimärket och nedtill fästes en liten försilvrad kulknapp.

Pälsmössan användes från 1893 även av officerare. Den var då försedd med en gul kokard. Under denna placerades en kronknapp, för officerare blåemaljerad med förgyllda kronor och kant, och för underofficerare försilvrad. Dessa märken sammanbands av två stolpar, för officerare och fanjunkare av silver, samt av silke för sergeanter (97).

Pälsmössa m/04 (m/85—04)

Mössan var en ändringsmodell av pälsmössa m/85. Den skulle hädanefter tillverkas i fårskinnets ljusgrå (vita) naturliga färg. Den försågs för manskap med en stor bronsknapp av samma typ som användes till kappa m/04. Beläggningssnören skulle va-

ra blå av den typ som användes på manskapskappan. Förändringen för officerare och underofficerare var, förutom den nya pälsfärgen, att stolparna i agraffen skulle vara av silke. Den äldre, svarta modellen, fick användas fram till 1910 (98).

Pälsmössa m/09

Även detta var en förändringsmodell av pälsmössa m/85 och modell/85—04 (99). Ändringarna gällde manskapsmössorna. De hade liksom m/85—04 blå agraffsnören med bronsknapp och ändringen bestod enbart i att mössorna försågs med en infällbar skärm.

1914 infördes gradbeteckningar på pälsmössan för officerare och underofficerare (100). De anbringades framtill på mössan på en oval sköld. Överst på denna placerades en gul kokard. Något nedanför sköldens mittlinje sattes gradbeteckningarna, bestående av galoner i vinklar med spetsen nedåt efter samma system som på hatt m/10—14. På vinkelns nederdel placerades en kronknapp, också den av samma typ som på hatten (101).

KAPPOR

Kappa m/86

Kappa m/86 var liksom vapenrocken mörkblå. Den var dubbelknäppt med fem släta, rundade vitmetallknappar. Kragen var nedvikt, tämligen bred och hakades samman med en hyska. Den var kantad med en ljusblå passepoil. Kragen kunde även knäppas i uppfällt läge och fasthölls då av en slejf som fästes på undersidan av varje kragssnibb med en vitmetallknapp. Ytterligare en sådan fanns under vänster snibb för att fasthålla slejfen då den inte användes. Kappan kunde även bäras enbart lagd över axlarna, som slängkappa, och hölls då på plats av två slejfar placerade på kragens insida. En något mindre, slät metallknapp höll ihop dem. Kappan var försedd med mörkblå axelklaffar, försedda med trängkårens nummer i vita, arabiska siffror. Axelklaffen fästes i den spetsiga överdelen med en slät metallknapp. Ärmarna hade breda uppslag utan någon utsmyckning. Kappan hade i ryg-

gen ett långt sprund, vilket kunde knäppas med tre dolda knappar. Ryggen var även försedd med en slejf i midjehöjd. Denna bestod av två delar som knäpptes samman med två släta knappar, placerade bredvid varandra med cirka en decimeters mellanrum. Fickorna var vågräta och försedda med raka ficklock. Rocken var på vänster sida i midjehöjd försedd med en kortare, lodrät slejf som knäpptes med en metallknapp. Kappan kunde vintertid förses med svart pälskrage samt foder (102).

För officerare och fanjunkare hade kappan försilvrade knappar med de olika trängmotiven (103).

År 1895 genomgick manskapskappan vissa förändringar. Den blå passepoilen på krage togs bort och fickorna fick ett annat utförande. Dessa skulle hädanefter ha öppningarna i fickans bakkant. Öppningarna var lodräta och satt i höjd med ryggslejffens ändar (104).

Kappa m/04

Vid försöken 1902—1903 för Positionsartilleriet fastställdes även en kappa. Denna infördes med vissa förändringar för hela armén följande år (105).

Kappan var grå med inslag av brunt och grönt och var dubbelknäppt med fem knappar i varje rad. Knappar av brons användes. I ryggen fanns ett sprund som slutade i höjd med ärmarnas nederdel. Det kunde knäppas med tre knappar (106). Skörten var även försedda med uppfästningsanordningar. Sprundet kunde för beriden personal göras längre (105). Ryggen var försedd med en slejf med dubbla knapphål i var ände. Slejfen var fastsydd på mitten och fästes i ändarna med två bronsknappar av större modell. Genom att knäppa i de yttre eller inre knapphålen kunde kappan användas med eller utan veckning i ryggen. Kragen var en s. k. ståndfällkrage, och fästes samman med två hyskor. Höger kragssnibb var på undersidan försedd med en slejf, fastknäppt på två bronsknappar. Även den vänstra snibben hade två knappar. Kappan hade sneda sidfickor utan ficklock. Ärmuppslagen var spetsiga och saknade utsmyckning. De hade ett kort sprund i bakkanten, vilket sammanknäpptes med en mindre bronsknapp. Bredvid denna fanns ytterligare en knapp med vilken ärmvidden kunde förminska (106). På höger överarm anbringades ett igenkänningstecken av mellanblått kläde,